

2

Лавина

Лавина

ХАРКІВ 1922Р

сх 10
Пр. № 268 - 1938.

~~Львівська~~

ШТАБЕЛЬ

АЛЬМАНАХ

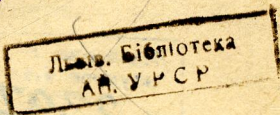
ВОЛОДИМИР СОСЮРА
МИХАЙЛО ЙОГАНСЕН
МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

в. н. о. 21. урср
- 1954

~~10842~~

ВСЕУКРЛІТКОМ
ХАРКІВ
9 2 1

Друковано в кількості
3000 примірників.
Грудень 1921.

898

Львівська губернія
наукова бібліотека

№ 2397

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ.

ПОЕМА МОЄЇ СЕСТРИ

Весняні квартали.

Ріг.

Моя сестра повія...

Вечоріє

— Беріть мене всі—

для вас

фльондра я.

В лихтарях червоних

відблиски крові—

Це юнача кров

— моя.

Йдіть на моє лоно,

лоно у квітках,

ззоріє в персах

в голову туман

...мріяв і гукав...

Росте жага.

В заулках метушаться кнури.

Печуть, печуть жалами

стьожки підфарбованих брів.

На банях церков присмерк.

В очах умірає день.

Конуси. Квадрати. Призми.
Бє. Гуде.

Місто.

.....

Крізь корину землі
у глибінь,
де гамула задихалась
важко,
ватажки моїх дум
побрили
Сутеніло у недрах
...тім'я темряви
...глухо
І конало тремтіння
надземне
на мережці зітхань.
Два кроти із жахою
велетенського жаху
Ссали кров один з одного
там.
То був герць за самицю
незрячу.
От нарешті один переміг
і пожер супротивника
хутко,
далі ліз у кубло до гарячого
тіла
і—насів.

Я на полюс летів!
Я на полюс летів,
де на кригу бамбули
з окіяну вилазили
— злучка.—

I.

...чорноброва запашна самиця..
Я! кинула в нашу бурю радість
і на інтернаціональні позиції
положила свого серця шмат.
Тато мій сухітний робітник
(Пам'ятаєте, в огняній курделі?)
Думала про первістку весни,
дрімала на зоряній скелі.
Прийшла вона, метелиця-завірюха,
зашугала по кварталах темних,
і я вулишна шлюха
віддалась революційному темпу.
Тепер —

лихтарня гасне.
Тремтіння... Ранок..
Летять соняшні гасла..
Земле коханна!

Скільки тих бездоріжних
доріг?..

Підемо, товаришу, шляхом,
де купчиться над головою грім
і майорять прапори в очах.

Далеко брести, далеко,
багнети терору на путі стережуть,
але під браму комуністичної Меки
З тобою, вітре, побіжу!
З тобою, вітре, побіжу
в діадемі червоного страждання..
Гей ти, буржує!
Я дочка робітничого повстання.

II.

В присмерках казарми.
Біля воріт червоногвардісць
 вартовий
— Моє серце з вами—
я уже не повія.
Але боюся йти. Прислухаюсь.
На моїй тротуарній душі сніг.
А в грудях лебеді ховають
Свої берегові пісні.
І мріями на край світа лину
по дістанції нахабної мети.
 ..присідають минулого тіні
 ..за будинки хвости.
Підійшла. Знизила віі
..очі світової революції гостро.
Ти?
 Я!
І перейшла поріг.

Біля мене вітер пробіг
і—
зник.

III.

Мої рідні заводи,
а під небом зімовим списи.
—До полків! До загонів!
—Всі!

Я завагітніла зорею,
вже під ребром усміх лискотав—
то на горизонті кублився
наш жіночий молодий світанок.
І пішла поперед усіх,
одгетькуючи міщанське щастя,
що так довго, безмежно довго
роздирало життя на частки.

Ой ти світе бурхливий!..

Я вільна!

Я скину подвійну вагу
..Б'ються об мури хвилі,
а я на сріблястім хребті.
..Б'ються об мури хвилі—
бурі руді...

Слухайте! я—Мадона,
Спас у низу живота,
тільки у мріях на льони
він фантазійний злітав.

Слухайте! я—Мадона,
плоть моя щира спіє,
син мій приїде—чекайте!
син, кучерявий Месія

Проклямація 1-а

Трудівниці всього обширу!
до вас моя проклямація.
Візьміть мого протесту бунт.
Вам правди огризки сніться,
я чую, як зоряні віки гудуть.
Доволі продавати тіло
біля церковного і вашої сім'ї
престолу.

Дивіться вже завесніло
на межах ясного кохання.
Це кажу я, колишня шлюха,
вам, простітутки без формальної
проституції,

бо мої жіночі рухи
причастились
до нашого визволення революції.
Я кличу вас—чуєте?—кличу!
Пірвіть ланцюги самиці—
ви будете вільні двічі
складати натхненні гімни,
ви будете вільні двічі—
нестримні!

Ви бачете там—метеори,
вони припадуть на груди...
Плюньте у вічі „вчора“
під гоготіння орудій.
..Це кажу, я колишня шлюха,
вам, простітутки без формальної
проституції,
бо мої жіночі рухи
причастились
до нашого визволення революції

IV.

Уперті буйволи копитами баскими
одбили заклик мій—атака на нівець.
Але в просторах він летить, не згинув—
перед очима мерехтить нове.
Уперті буйволи—породження самиці,
повстали чередою на всіх шляхах,
заплутались в віках свідомість—буйволиця.
—Махай!
І я... ах я згортаю крила,
примруживши себе, як сива далечінь,
у мозок уп'ялись шаленства стріли
і брязкотять передчуття мечі.
І знову я
сама.

V.

Повз паланок м'єї муки
 за сопілкою сумнів: —
 над офірою тихенько
 оксамитом темна ніч.
 Грають лози—верболози
 в зоряницях запашних..
 Я-б хотіла так далеко,
 де в весельці смолоскіп
 Біля тину голубого
 відкіля цей тічки рев?
 Отерорте-ж і кохання
 кришталева рветься плоть!
 Повз паланок м'єї муки
 за сопілкою сумнів.
 Грають лози—верболози—
 оксамитом темна ніч.

VI.

Гей херувими і серафими
 усіх раїв!
 Сідайте на оксамитові килими
 в туман.
 Ще прийде час
 на вас..
 Шугає, шугає курява.
 Не революція—зіма
 ..стою обурена
 ..тьма.

Шугає, шугає курява
Він білий сміх

..стоїть обурений
товариш мій.

Шугає, шугає курява
світи мете

..стоїть обурений
і ворог степ.

Гей херувими і серафими
прокляття вам..

..Так інтродукція
в туман.

VII

Плоть моя!

в гареми атмосфер
несу тебе у чаші
з фабричних врат.

Ти заспіваєш

на синім пароплаві

—Я не сама..

—Я не сама.

О, вітре!

О, любий раві..

Я перейду весну кошачу
і знову сміх свій намантачу..

О, сине мій. О, сине мій!

Я Магдалина! Ти—Палій.

Удар смичком—я хочу з вітром...
..у вільний дух і плоть повірьте!
Горить, пашисть на небі кокс
і запланетився мій поклик.
Я вірю в сяйво Волосожара—
і вже бредуть понуро вовки.
Я вірю в електричний блиск—
і наречений кличе нас.
Я бачу—

вже здихають хмари
безцвітні маси.

VIII.

Проклямація 2-а

Товариші комуністи!
Станьте зі мною поруч
знову в сурми:
—Меч!

іде мій ворог
буденний час
Лишень від вас
чекаю я поради
і оборони.

Ах, зоря моя так
стогне—стогне:
пісчана пустеля без води
Мій дух не запалив світанком тіло,
і тіло знову ссуть кроти.

Я ваша матір і сестра
лежу у пристрасти
брудних обіймах.

—Ганьба землі!

А ну-бо крик в повітря:

—Повстаньте всі!

Наш дух не знав іще руїни,
там буйно рух ще не косив.

Гей, революцію для духа!—

Так вам говорить
колишня

шлюха.

ІХ.

Ще не видко нікого на тарсі
по за плесами соняшних вод,
і зажурний в провалля схилився
сподівання жіночого гльод.

На межі з запитанням самиця...

..Хай вам флюгером плоть будé!

—Я не хочу лишень окотиться,

—Я не хочу цього й для людей.

Хто з вас знає смак терору,
побував у безодні громів?..

Я дивлюсь швидкольтним зором
не на сотні—мільони миль.

Для мандрівника моря ёоди,
гровиці, жах, смерчі—

для воскресшого тільки польоти
іще далі, туди—в далечінь.

Так на віщо-ж на мить зупинятись,
не сказати, що—плоть, а що—дух..
Я сестра і скорботная матір
із журбою своєю бреду.

Х.

Та ні!

промайнуть синьоокі сні.
Але й не прокинеться лихтарня..
Не забризкають мою спідницю
тротуари
під крапання осінньої мжички.
Не піду я віяти повією
по проспектах, по мостах.
Забита моя доля шлюхи
рухом.
Я дивлюсь на вас—
на вас простітутки
без формальної проституції.
І мені робиться так зимно,
як на розі льодової ночі
Я іду тоді до брами заводу,
бо підсніжники нашої весни
запахнуть
в ранковім диму праці.

Чуєте заліза лязг?..

Виковують нашу подвійну волю,
скидають з нас подвійну вагу

..І нарешті заблакитніє органно:

—Радуйся плоть моя!

Радуйся!

.

.

..Вільний дух спішить до плоті—

так синтез в істоті.

МИХАЙЛО ЙОГАНСЕН

З циклю ХМАР РУІНИ

Сон I

І хвилі в літеплі
Тихенько квилили
Як сон, що снівсь колись
У синю літню ніч
Кволим фіялкам очей
Зірки лились і лились
Із синіх синіх ночей
І падали з темних пліч
Попілом білим марій
І десь у моря злились
З душами малих дітей
І войну лились і лились
Срібні проміння вій
Як сон, що снівсь колись
В колисці старих морей
Душі наївній моїй.

Сон II

...І ще раз коли
Химерний запах полиня
Мов сиві воли
Ліниво мандрують за хмар руїни
Літорослі милі
Цілюють похилий убогий шлях
Старезний шлях
Голубих полів України

Сон III

Тихий бог
Курій
У синім морі мрії
Острови хмарки
За край тривог
З цигарки
Серед дорог
Голодний мокрий плину
як сагайдашний
На Вкраїну
козак вчорашній
Інок нині
І лісом ледві дим жевріє
Багаття сиві сині мрії
що сміх дівочий там на полі?
Як любі очі—у недолі!

Летять летять
слова среброкрилі
на сіножать без ліку білих лілій
Курій і бог
збіраю нечисленні
серед дорог
на луках мрій
на кровати натхнення...
Ні слова, цить:
заснула, спить
То птиці долетіли.

Посуха.

Над селами хмари
Похилі
і тоскно в блакить
простягають руки безсилі
о це тільки лишилось
що плакати.

О, так залетіли далеко
В такий голубіючий ирїй
Білопіняве пір'я
стелили
Над селами хмари
сліз ні краплі
О це тільки лишилось
що плакати!

З циклю СКОРО - FORTE.

І ТРАВНЯ.

Як полетіли птиці травня
Загомоніли завели
Поцілували очі плавень
І расплескались в долині
І чує травень зойк чаїний
І журавиний у ночі
По раз останній у долині
Він засипляє лежучи
Хоч не розкрились очі травня
На деревах дрімає день
Тихолеліючий забавний
Голубоокий велетень

* * *

В грому гармат і співах криці
Вам гендлювать на ринку любо
Кладіть же зуби на полицю
Броварники і салогуби
Хай розіслалось роздоріжжа
В дорогу від землі до неба
Для вас Коммуна Запоріжжа
Незрозуміла і ганебна
О, так! Ви повмивали руки
Коли Україна стала руба
Так не згадають вас онуки
Броварники і салогуби.

Виє вітер
Небо очі змежило
Ніч
Зав'янули літом
Батько й сестра
Ой ще до ночі рано, ще в небі спав сніг
Прокинувся вітер
І рве і никає
Кимає у грудях моїх.
Це ти плачеш тату
На сніг тебе вигнало з хати
Це твоя перша сльоза
Лиже руки мої безсилі
Назавше
Як довго нема його
Вечір
Вечеря холоне
Сьогодні і вчора
Не прийде, не хоче
Роскинув спрацьовані плечі
І батькові очі
Пісок залізний поглинув
О доки плакатимеш мати
Я знаю
Замерзло
Загасла ніч
Виє вітер
Небо очі змежило
Ніч.

ГОЛОД.

Над полем
сохлим
Мертві вітряки
Немов хрести над віршом
Позабутим
Руки несила підвести
Ще гірша, ох ще гірша
Доля буде.

І поле й голод
Це все ти!
Шляхи—твої пошорхлі руки
Над тим що пишеш—ці хрести
І в борознах твої не зійшли звуки
Сій же в строки люте насіння
Сій же
Поки ріже твій син твого сина
Сій же
Лазурями землю копай
Лушпиння сій бараболі
Ще карам не край
Ще мучитись довго за волю!

В. Елланові.

НАВКОЛО

(поема).

Я на огнених крилах несусь
у вохкій зоряній завірюсі...
і далеко, далеко унизу
побивається земля—матуся...
І усе, я усе розгадав
на небесному волохатому пероні...
над плянетами моїх мрій с юда—
Я здійснюю казки Фламаріона.
І обличча моє натхненне,
(бє по черзі, по черзі перший я)
мов зітхання покинутої Сени,
обвівають вітри світової енергії...
Деся на розі сестриця з квітками
(а ноження босі порепані)
заробляє на молоко для мами,—
у 15 років-повія...
О, мої ноження босі!..
О, мої устоньки бліді тремтячі!..
Хай мені Франція пробаче,—
опустюсь у Радянську Росію.

I.

Сніги...
розкиданих міст пожежі...
День новий
зорю за рученьки виводить...
Заводи, заводи—
промінисті Комуни межі.

Косоокий китаєць з наганом
в чоботях (фасон „Вєра“)
кремезний поморець... зиряни...
На кашкетах зірки п'ятикутні.
Весело й чудно...
Бонжур чи то пак здрастуй Ленін!
про що думають твої хитрі очі...
Я приніс тобі привіт од Сени.
тільки на тебе надії робочі.
Хоч трішки й холодно і замерзли вуса
(це тобі не Марсель і не береги Африки)
але я вже нікому не молюся,—
скоро стане спекулянту жарко.

II.

Із Москви широкої блискучої
я піду у Сібір, де здобувають золото,
де тайга шелестить по під кручами,
і вовтузиться ведмідь у берлозі...

III.

Ох, які ж тут високі сосни!..
Вже недалеко й до Тибету.
В твоїх храмах ще не бродє Осінь,
І лами ще дурять людей.
але вже не далеко... гуде...
смерть твоїм містичним чарам...
і тут під блакитними хмарами
скоро будуть збиратися ради,
народ
стане червоний і радий.

IV.

Індіє, кохана Індіє!..
ти й досі ще в туманах Британії,
тільки в піснях свою волю згадуєш
і тужиш по золотому лотосі..
І британець з обрубаним обличчям
ще лякає тебе гусячим голосом...
Індіє, кохана Індіє!..
В твоїх джунглях я, з Паризької окраїни,
ховаю свою муку західню.
в моїм серці, як і в твоїм
кубляться золоті іхидни...
Індіє, кохана Індіє...

Не піснями Раб-Індраната Тагора
колисати тобі твою палку душу,
а підняти б таку бучу,
щоб порозліталися білі шеломи,
щоби кулі і британець-робітник
на увесь світ закричали:
„Хай живе Радянська Індія!“
Індіє, кохана Індіє!..

V.

А ось:
болота, болота Гвіяни..
туземці... хмари москити...
О, проклята Британіє
і тут твої отруйні квіти!

VI.

Шумить Японія... Китай..
до неба жовті стріли..
„Банзай, банзай!..“
Японії крицеві пазури
вп'ялися в тіло брата..
Але настане час розплати..
„Банзай. банзай!..“

VII.

Корея.. Усурійські береги...

де є закинуті хохли

(а може й із Донбасу?)

Сліпуче сонце... хуги сні.

і мрії про Україну.

Там з кожного вікна тоненький крик в
повітря:

„Весни, весни!..“

VIII.

Льодове море...

Гей ескимосе мляворухий!

чи не бачиш на небі заграви?..

Вже сонце, сонце під твоїм кожухом...

чого ж ти не кричиш й му „Слава!“...

А і тут „белые люди“ з горілкою.

прийшли дурити бідних дітей природи.

і з гаслом: «Час-гроші Нам ніколи!».

паганять північні води.

Хай прийдуть інші не білі.

О, я чую ходу їх чую!

Які ж вони червоні та милі!

тільки з ними моя душа і днює й ночує.

Ох, які ж вони червоні та милі!

IX.

Канада... й знову брит... а там зоря Ко-
люмба...

де горе коброю по закутках сичить:
де настрикнувся день на гостроверхі
труби,

мов серце на мечі.

О, мій зашарпаний зулусе!..

чого ти тут в провулках Нью-Йорку?..

де Африка твоя, пустинь сухе повітря?..

О, бідний, бідний мій зашарпаний зу-
лусе!..

І ти, індусе, тут і ти мій косоокий?!.

усіх зібрав сюди всевладний капітал...

Що техніка, прогрес... на що ці хма-
родряпи,

коли людина тут живцем людину їсть...

А серце стукотить, ще все це переробить

Повстанець-комуніст.

X.

Ой полечу ж я на південь, на південь,
де пампаси розкинулись широко...

„Орляча Голова“, „Соколине Око“,

„Слідопит“...

і шумить роздратовано трава:

„Це тобі не французькі степи

і не бібліотечні мрії“...

а вітер віє, віє..

XI.

І вмиль опинився в Африці.
на пісках ще сліди Клеопатри...

Ой що ж мені робить
і тут британський vater...

А все ж цікаво:

піраміди-гробниці фараонів смутні,
а над ними такий же молодик
і така ж у його пика нахабна...
Ох. як би ж мені Єгипит розбудить.
як же мені сумно та досадно!

XII.

Побіжу я по берегах крутолобих,
зустріну веселих арабинят...
ні, краще знову, знову сяду
на жовтогривого моїх мрій коня.

XIII.

Хмари над Гібралтаром...

XIV.

Іспанія похотжа на Осінь...

XV.

У серці тоже хмари...
і знову
тягне до Радянської Росії...

XVI.

Ні, не до Росії, а на Україну. .
під залізними заводськими шатами
я проспівав свою поему ремінну
на вечерниці Білогорським дівчатам.

XVII.

В агатові нетри Донбасу!..
Надовбаймо Гімалаї антраціту!
Грайте, грайте електричні цітри!..
по рейках, по крицевих рейках
пустимо безліч вагонів.—

годувати заводи, домни!..
Потяги, потяги на північ!
кличте, скликайте робочих
голосами дзвінками, крицеві півні!..

• • • • •

.

Повітряних коней наробим,
на них посадовимо, полки, дівізії ..
І у першу чергу на Францію...
 До наступу, до наступу!..
Співайте, співайте пропеллєри;
«Хай живе повітряна Червона Армія!..»
 О, жовті чари мелєніту. .
 О, нова елєктрічна Асканіє!..
Чуєте робітники усього світу, чуєте
голос матусі Важкої Індустрії.
 що гуртує крицеві загони
і пронизує Всесвіт очима індуськими...

.

В огнисті червоні крила
всю землю, всю землю обгорнем ..
Вітайте, вітайте Комуни
поляки, германці, бретони!..
Уже стогне, захлинається Франція
 під нашою непереможною ходою...
 і хапає повітря крижаними пальцями ...
 До бою, до бою!..

.

Із синіх безодень нова Атлантида
в каскадах огнених підводиться...
Ми зіму обернемо у літо.
і землю шпурнемо до сонця...
Сплетемо вінки із комет,
на Марсі зробимо мітінг.
Вперед, вперед,
дінамічні Комуни діти!..

.

І усе я, усе розгадав
на небесному волохатому пероні...
Над плянетами моїх мрій слюда.
Я здійснюю казки Фламаріона!

Харків 1921 року.

Миколі Хвильовому присвята.

Сніг...

Перед очима за лицями лица—
вулиця метушиться..

мов у сні,
падає сніг..

Мої думи заклопотаними горобцями—
за сніжинками, за летючими...

Ех, ідять його мухи з комарями!

А як же це тепер дома, коли там голодні
й босі...

Ще ж нічого, як була осінь,—
а як зима...

І знову будуть цокотіти колеса,
і потяг буде бігти, бігти...

Вибіжать на зустріч батькові діти.

і невже ж
я буду співати про золоту березу.

Ні!

я піснями прострелю синьоокі хмари...

візьму своє покинуте кайло

і піду на Скальковське чорне золото рубати,

Там знайду собі пару

і буду з нею на кліті кататися
аж на 2 удари...

Стережіться ж росхрістані хмари!

.....

Татарин в постолах... нема продольні краю...
І сухо кайло б'є блискучий антрацит.
Що буде через мить—ніхто про те не знав..
Цить, моя пісне, цить.

Вагончик забуривсь... як важко піднімати...
і навіть матюки тут тільки згук порожній...
А дома на печі худа голодна мати,—
й здихає за селом наш тихий кінь гнідий...
А батька вже давно в забої придавило...
Ще тепло була в ніс його пахуча кров,
коли мені прийшлось змінять на кайло шило
й за похорон продать останнєє добро...
Вагончик забуривсь... як важко піднімати...
і навіть матюки тут тільки згук порожній...
А дома на печі худа голодна мати,—
й здихає за селом наш тихий кінь гнідий...

.....

Мамо,
уже Радянська Влада.

Витри слюзи.
Вже не буде Гулька пасти панські
кози,—

і не покличе німців знову
на Україну Центральна Рада...
Бо у нас на багнетах світові червоні грози!..

.....

Сніг...
Перед очима за лицями лиця—
вулиця метушиться...
мов у сні,
падає сніг...
Мої думи заклопотаними горобцями
за сніжинками, за летючими...
Ех, ідять його мухи з комарями!..

З М І С Т

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

Ст.

Поема моєї сестри 3

МИХАЙЛО ЙОГАНСЕН

Сон I 16

Сон II 17

Сон III 17

Посуха 18

I травня 19

Голод 21

ВОЛОДИМИР СОСЮРА

Навколо 22

Сніг 32

PA 2397 y